Aluekehittäminen / Outi Ervasti

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Hallintovaliokunta perjantai 04.06.2021 klo 11.15 / HE 62/2021 vp / Asiantuntijapyyntö

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laiksi valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista (HE 62/2021 vp)

Uudenmaan liitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiasta.

Toimintaperiaatteen muutos alueellistamisesta alueelliseen läsnäoloon oikea

Laissa esitetään säädettäväksi valtion palveluiden saatavuuden järjestämisestä sekä valtion ja valtion yksiköiden ja toimintojen sijoittamista koskevista yleisistä tavoitteista ja niitä koskevasta valtakunnallisesta suunnittelusta ja koordinaatiosta. Samalla yksittäisten yksikköjen ja toimintojen sijoittamisista ja lakkauttamisiin perustuvasta toimintatavasta sekä pk-seutu / muu maa -vertailusta luovutaan. Myös strategian mukaan alueellistamisen käsitteestä luovutaan, ja se korvataan läsnäolon tarkastelulla koko maan kattavasti.

Uudenmaan liitto toteaa, että **lain tarkoitus on hyvä ja soveltamisala oikea**. Jatkossa valtion läsnäolo alueilla perustuisi ensisijaisesti asukkaiden ja asiakkaiden tarvitsemien palveluiden ja viranomaistoiminnan järjestämisen tarpeeseen, vasta sitten muihin tavoitteisiin. Tavoitteissa painotetaan siten tehtävien hoidon tuloksellisuutta. Tavoitteena on myös vahvistaa valtion kilpailukykyä työnantajana maan eri osissa. Uudenmaan liitto pitää edellä mainittuja tavoitteita hyvinä.

Alueellistaminen ei ole ratkaisu alueiden elinvoimaisuuteen

Lain tavoitteena on myös vahvistaa elinvoimaisuutta ja turvallisuutta maan eri osissa. Kuitenkin jo perustelutekstissä todetaan että:

- osaavan työvoiman saanti valtion tehtäviin muodostuu todennäköisesti nykyistä suuremmaksi haasteeksi kaikkialla Suomessa.
- valtion henkilöstömäärä on vain noin 3,1 % työllisten kokonaismäärästä, eli 75.000 henkilöä ja heistä kaksi kolmesta työskentelee jo nyt pääkaupunkiseudun ulkopuolella ja että valtion

toimintojen ja henkilöstön vaikuttavuus aluetalouden ja väestön kehitykseen on pieni.

Samanaikaisesti perustelutekstissä todetaan myös että:

- digitaalisuuden ja monikanavaisuuden yleistyminen, että palveluiden tuottamisen tarve muutoinkin kuin virka-aikoina johtavat siihen, että fyysisten toimipisteiden verkoston kattavuus ei ole enää entiseen tapaan korreloi hyvän palvelun eikä tuloksellisen järjestämisen kanssa, ja että digitaalisten palveluiden saatavuuden ja laadukkuuden on arvioitu vähentävän viranomaisten palveluihin liittyviä alueellisia eroja
- myös alueellistamispotentiaali on pienentynyt ja helpot päätökset yksittäisten yksikköjen ja toimintojen sijoittamisesta pääkaupunkiseudun ulkopuolelle on jo tehty

Uudenmaan liitto toteaakin, että **valtion toimipisteiden tulee pääsääntöisesti sijoittua sinne, missä on osaavaa työvoimaa, eikä olettaa osaavan työvoiman muuttavan alueille, joille valtion palveluja sijoitettaisiin tarkoituksena parantaa alueen elinvoimaa.**

Valtion palveluiden ja saatavuuden suunnitteluun tarvitaan ennakointia ja pitkäjänteisyyttä

Esityksen mukaan hallituskausittain laaditaan hallituskautta pidemmällekin katsova valtakunnallisen suunnitelma, jolla luodaan hallinnonrajat ylittävä kokonaiskuva, ja mikä ohjaa valtion viranomaisia niille kuuluvassa päätöksenteossa.

Uudenmaan liitto pitää **hyvänä sitä, että valtakunnallinen suunnitelma laaditaan ja että sen tulee antaa pohja myös hallituskautta pidemmälle kehittämiselle.** Suunnitelman tulee perustua hallinnonalat ylittävälle kokonaiskuvalle valtion palveluiden tarpeen ja saatavuuden, sekä yksikköjen ja toimintojen sijoittumisen tilasta. Samalla se pitää sisällään arvio palvelutarpeiden kehittymisestä.

Edelleen Uudenmaan liitto toteaa, että esitetty palveluiden koordinointi valtion, kuntien ja KELA:n yhteispalvelujärjestelyjen kanssa on tärkeä ja kannatettava toimintatapa, jolla parannetaan tuloksellisuutta, saatavuutta ja saavutettavuutta.

Uudenmaan liitto painottaa, että valtion palvelujen järjestämisessä ja toimipisteiden sijoittumisessa ensiarvoista on palvelujen saatavuuden sekä tuloksellisen toiminnan varmistaminen sekä näiden kehittymisen ennakointi. Kestävyysvajeen umpeen kuromisen kannalta on siksi erittäin tärkeää, että valtiovarainministeriöllä on prosessissa pysyvä rooli. Siksi ministeriöiden ja muiden valtion viranomaisten **toimintojen sijoittumiseen ja palveluiden saatavuuteen liittyvien päätösten vaikutusarviointi tulisi toimittaa valtiovarainministeriölle poikkeuksetta, ei vain ministeriön erikseen sitä pyytäessä, kuten luonnoksessa nyt esitetään.**

Toimielimen kokoonpano pidettävä kansallisena

Esityksen mukaan suunnittelun ja seurannan tueksi perustetaan valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittumisen yhteistyöryhmä, jossa ovat edustettuina valtion nimettyjen tahojen lisäksi KELA ja Suomen Kuntaliitto. Alueellistamisen koordinaatioryhmän toiminta lakkaa. **Uudenmaan liitto pitää ehdotusta perustettavasta toimielimestä ja sen kokoonpanosta hyvänä**.

Uudenmaan liitto pitää tärkeänä ja hyvänä myös ehdotusta siitä, että ko. toimielin kuulee maakunnan liittoja ja kuntaa suurempia itsehallinnollisia alueita. Liitot ja alueet saattavat olla hyvinkin erimielisiä koskien valtion toimintojen sijoittumista, joten satunnaisten maakuntien edustus toimielimessä on huonompi ajatus kuin se, että kaikkia maakuntia kuullaan tasapuolisesti.

Käsitettä pääkaupunkiseudun kunnat tarkistettava

Lopuksi - perustelutekstin 2. luvussa käytetään termiä pääkaupunkiseutu todeten, että se ”*koostuu suuresta osasta Uudenmaan kuntia*”. Uudenmaan liitto toteaa, että nk. pääkaupunkiseutu koostuu neljästä kunnasta: Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen. Alueesta, joka koostuu pääkaupunkiseudusta sekä sen nk. kehyskunnista, käytetään virallisissa yhteyksissä sekä yleisestikin nimitystä Helsingin seutu.

Outi Ervasti
kehittämispäällikkö